

نوروز در ترکیه

جشن نوروز در ترکیه از قدمتی بسیار برخوردار است. در دوره امپراتوری عثمانی آغاز سال جدید به مثابه جشن در نظر گرفته می شد.

پیوند عمیق نوروز با هویت مردم

اگرچه مساله برگزاری جشن‌ها و آیین‌های نوروزی با ویژگی‌های مردم و فارغ از نوع نگاه سیاسی مرتبط است، در دو سه دهه اخیر این موضوع به شدت با مسایل هویتی پیوند خورده است. در کشورهایی مانند ترکیه حضور چشمگیر ایرانی‌ها و جمعیت فعال و فراوان کُرد که اصالتاً با فرهنگ و تمدن ایرانی پیوندی عمیق دارند، باعث شده تا حکومت مرکزی به‌رغم تعقیب سیاست‌های قوم‌گرایانه خاص نتواند از واقعیتی به نام جشن‌های نوروز در بین طرفداران آن ممانعت به عمل آورد.

آیین‌های پیش از نوروز

در ترکیه آیین‌های از جمله سبزه رویاندن، خانه‌تکانی و تهیه خوراک‌ها و شیرینی‌های نوروزی در میان کردهای این کشور برگزار می‌شود.

آیین‌های زمان نوروز

نوروز یادگار دوره عثمانی در ترکیه

همانند آذربایجان، جشن نوروز در ترکیه از قدمتی فراوان برخوردار است. در دوره عثمانی این روز (آغاز سال جدید) فقط به مثابه جشن در نظر گرفته می‌شد. در این زمان شخصی به نام "حکیم‌باشی" معجون خاصی به نام "نوروزیه" تهیه و برای استفاده پادشاهان و درباریان ارایه می‌کرد. خاصیت شفابخشی این معجون عامل توجه دربار به آن بود. بعضی‌ها نیز معجون نوروزیه را مرکب از هفت ماده می‌دانند که با حرف "سین" آغاز شده است؛ مثل: سماق، سبزه، سنبل، سمنک، سرکه، سیر و سنجید.

پیشکش نوروزیه، سنت دیرینه نوروز در ترکیه

در این روز صدراعظم هدایای گوناگونی تقدیم سلطانی می‌کرد که از آن به عنوان «پیشکش نوروزیه» یاد می‌شد. به عبارت بهتر، از زمان امپراتوری عثمانی که بسیار تحت تاثیر فرهنگ و تمدن ایران قرار گرفتند، تا امروز سنت و آیین نوروزی در ترکیه جشن گرفته می‌شود.

نوروز، نماد آغاز بهار طبیعت

در دید مردم ترکیه نوروز نماد آغاز بهار طبیعت است. برای برخی از آن‌ها این روز عامل اتحاد و همبستگی به شمار می‌رود. برخی آن‌را همانند شب قدر و برائت مهم می‌دانند. برخی دیگر این روز را به مثابه زادروز امام علی(ع) و تعیین ایشان به خلافت و حتی سالروز ازدواج این امام با حضرت فاطمه(س) می‌دانند.

پذیرش رسمی نوروز در ترکیه از سال ۲۰۰۵ میلادی

با توجه بی‌توجهی فراوانی که در دهه ۱۹۸۰ و ۱۹۹۰ به این سنت باستانی شد، از ژانویه ۲۰۰۵ عید نوروز به صورت رسمی از سوی دولت ترکیه پذیرفته شد. قبل از این تاریخ، با وجود توجه برخی ترک‌ها به مراسم نوروز این مراسم به طور گسترده و فراگیر، صرفاً در مناطق شمالی مورد توجه بود. با این حال، در برخی شهرهای ترکیه مانند: دیاربکر، شانلی اورفا، مارش و اورسین برگزاری این جشن‌ها غالباً با ادبیات فولکور همراه شده است. نواختن سورنا و دهل، سخنرانی‌های حماسی در کنار آتش و پختن شیرینی‌های خانگی گویای برخی آیین‌های پاسداشت و برگزاری نوروز در ترکیه است.

بر این اساس، در میدان‌های بزرگ شهرها و روستاهای شرقی ترکیه، سورنا و دهل نواخته می‌شود. جمعیت انبوهی از زن و مرد در حالی که دست در دست یکدیگر دارند، دور کپه‌های آتش رقص و پایکوبی می‌کنند.

پاسداشت نوروز توسط کردهای غرب ترکیه

در غرب ترکیه تا همین اواخر، خانواده‌های گُرد آیین‌های نوروزی را در داخل خانه‌ها و خصوصی برگزار می‌کردند. زیرا دولت ترکیه منکر وجود اقلیت چندمیلیونی گُرد در آن کشور بود و آن‌ها را "ترکان کوه ستانی" می‌نامیدند. افزون بر انکار حقوق قومی و فرهنگی کردها در قوانین کشور، مردم عادی نیز آن‌ها را غیرخودی و بیگانه می‌انگاشتند. به همین دلیل اگر در شهرهایی مثل: ازمیر، آنکارا و استانبول فردی به زبان گُردی صحبت می‌کرد، با مسائل متعددی مواجه می‌شد.

نوروز، شعار سیاسی در دهه ۱۹۸۰

از اواسط دهه ۱۹۸۰ با بالا گرفتن اعتراض کردها، برگزاری مراسم نوروز نه تنها شکل علنی به خود گرفت؛ بلکه جنبه اعتراض پیدا کرد و به نوعی شعار سیاسی تبدیل شد. از آن پس کردها در ایام نوروز در میدان های شهر به دور کپه های آتش می آمدند و به سیاست های تبعیض آمیز و شرایط اقتصادی_اجتماعی حاکم بر شرق کشور اعتراض می کردند. در زمان نخست وزیر "تانسو چیلر" که مذاکره برای پیوستن ترکیه به اتحادیه اروپا وارد مراحل تازه ای شد، آن اتحادیه در صدر فهرست اصلاحاتی که انجام آن ها را از ترکیه خواستار شد، به رسمیت شناختن حقوق اقلیت ها را نیز قرار داد. سرانجام روز اول فروردین به عنوان نوروز با تصویب مجلس، تعطیل رسمی و دولتی اعلام شد.

به رغم این توجه باید اذعان کرد که نوروز در ترکیه به ویژه در بخش های ترک نشین چندان گسترده نیست و عموماً در مناطق کردنشین این جشن ها با اقبال مواجه می شود.

آیین‌های پس از نوروز

آیین‌های پس از نوروز از جمله سیزده‌بدر، در ترکیه نیز همانند برخی از کشورهای حوزه تمدنی ایران از جمله هند و بحرین برگزار می‌شود.

این مقاله براساس منبع ذیل تنظیم شده است:

سازمند، بهاره (۱۳۹۳). نوروز در کشورهای حوزه تمدنی ایران. تهران: پژوهشگاه فرهنگ، هنر و ارتباطات

واژگان کلیدی: گردشگری، ترکیه، نوروز، عیدباستانی، سیزده بدر.